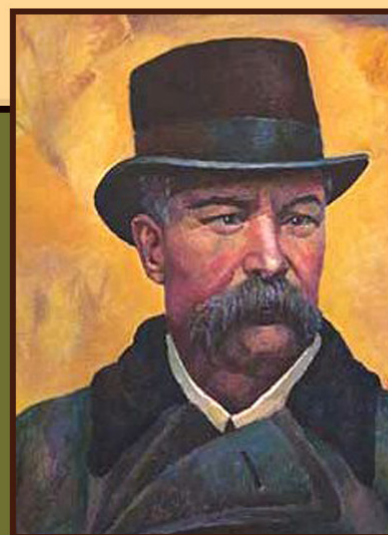

ШКІЛЬНА ПРОГРАМА

Іван Карпенко-Карий

МАРТИН БОРУЛЯ

Іван Карпенко-Карий
Мартин Боруля

«ІП Стрельбицкий»

Карпенко-Карий І.

Мартин Боруля / І. Карпенко-Карий — «ИП Стрельбицкий»,
— (Шкільна програма)

ISBN 978-5-04-000628-1

«Мартин Боруля» Івана Карпенка-Карого – сатирично-гумористична п'єса на соціально-побутову тематику. Боруля – заможний селянин, який з усіх сил прагне входити до дворянських кіл. Своїй дочці Марисі він забороняє займатися важкою працею і водитися з простим людом – тепер вона має бути панянкою. Та чи принесуть панські примхи щастя дівчині, яка щиро кохає простого юнака? Етичні цінності проти умовностей та рангів – таким є основний конфлікт п'єси І. Карпенка-Карого «Мартин Боруля».

ISBN 978-5-04-000628-1

© Карпенко-Карий І.
© ИП Стрельбицкий

Содержание

ДІЯ ПЕРША	6
Ява І	7
Ява ІІ	9
Ява ІІІ	10
Кінець ознайомительного фрагмента.	11

Іван Карпенко-Карий

МАРТИН БОРУЛЯ

Комедія в 5 діях

Дієві люде

Мартин Боруля – багатий шляхтич, чиншовик.

Палажка – його жінка.

Марися – їх дочка.

Степан – син їх, канцелярист земського суду.

Гервасій Гуляницький – багатий шляхтич, чиновник.

Микола – його син, парубок.

Націєвський – регістратор з ратуші.

Трандалев – повірений.

Протасій Пеньонжка, Матвій Дульський – чиновники.

Омелько, Трохим – наймити Борулі.

Гості.

ДІЯ ПЕРША

Кімната в хаті Мартина Борулі. Двері прямо і другі з правого боку. Грубка з лежанкою. Дерев'яні стільці, канапка і стіл, покритий білою скатеркою.

Ява І

За столом сидять Трандалєв, а з бокових дверей виходить Боруля з бумагою в руках.

Боруля. Нате, читайте! *(Дає бумагу)*. Читайте відділя.

Трандалєв. *(чита)*. По выслушании всех вышеизложенных обстоятельств и на основании представленных документов Дворянское депутатское собрание определяет: Мартына, Геннадиева сына, внука Матвея Карлова, правнука Гervasия Протасьева, Борулю з сыном Степаном, согласно 61 ст[атьи] IX тома Свода законов о состояниях, издания 1857 года сопричислить к дворянскому его роду, признанно йому в дворянском достоинстве, по определению сего собрания, состоявшемуся 14 декабря 1801 года, со внесением во 2-ю часть дворянской родословной книги и дело сие с копиями, как настоящего определения, так равно и определения от 14-го декабря 1801 года представить на утверждение в Правительствующий Сенат, по Департаменту Герольдии.

Мартин. О!.. Виходить, я – не бидло і син мій – не теля!.. І щоб після цього Мартин Боруля, уродзоний шляхтич, записаний во 2-ю часть дворянської родословної книги, подавав якому-небудь приймаку Красовському свою обіду? Та скоріще у мене на лисині виросте таке волосся, як у їжака, ніж я йому подарую.

Трандалєв. Так, виходить, візьмемо на апеляцію?

Мартин. *(б'є кулаком по столу)*. На апеляцію! Безпремінно на апеляцію! Що то за суд такий, що признав обіду обоюдною?... Я вас питаю: яка тут обоюдна обіда? Він каже на мене – бидло, а я мовчи? Він кричить на сина, на чиновника земського суда – теля, а я мовчи? Мовчи, коли дворянина так лають? То що ж би я був тоді за дворянин? Ну, і я сказав йому: свиня, безштанько, приймак!.. Але яка ж це обоюдна обіда?

Трандалєв. Стривайте, не гарячіться! Будем апелювать.

Мартин. Апелювать!

Трандалєв. А за вивод подамо встречний иск.

Мартин. А коли треба, то й поперечний! Трандалєв. Поперечних не помагається. Ви заспокойтесь, уголовна палата одмінить рішення – ми виграємо діло. Когда я був ще фотографом, то для практики вів діло Горбенка з Щербиною, таке саме діло, як ваше, тільки там не словесная була між ними обіда, а кулачная. Щербина, знаєте, схопив Горбенка за чуба і так ним мотнув кругом себе, що і сам не вдержався на ногах – упав! А магістрат признав, що драка була обоюдна. В рішенні сказано було: «Хотя Щербина, взяв Горбенка за волоса, обвел его вокруг себя, причем в руках остался значительный пучок волос, имеющийся при деле как вещественное доказательство; но, принимая во внимание, что при этом действии, тяжестью тела Горбенка и сам Щербина был повергнут на землю, то признать обіду обоюдною»!.. Це було перве моє діло, я апелював, і уголовна палата одмшила... І по вашому ділу одмінить – не журіться... Ітак, виходить, по ділу об обіді апеляція?

Мартин. Апеляція! Та таку апеляцію напишіть, щоб у Красовського у носі закрутило, щоб йому свербіло!.. Я грошей не пожалію, аби мені Красовського у острог посадить.

Трандалєв. О, не я буду, – ми йому докажемо! Всі ходи знаю, вже мені прошеній не вернуть за нехворменное написаніє, ні! Як напишу, то прямо точная копія з форми – усе по пунктах.

Мартин. І скажіть, що буде коштувать?

Трандалєв. Стрічний иск... і апеляція... *(Набик.)* Як би не продешевить! *(До Мартина.)* Щоб і для вас не було обідно... з бумагою... Сто рублів, а непредвиденніє расходи на ваш кошт.

Мартин. Дам сто двадцять! Тільки ж і накрутіть йому; щоб нюхав, чхав, щоб... Усі закони виставте!

Входе Омелько.

Омелько. Коні їх готові, фурман послав мене сказати, що той...

Мартин. Скажи там, щоб дали на дорогу дві мірки вівса, – ну, чого очі вивалив?

Омелько. *(іде).* Ніколи він тобі не дасть договорити. *(Пішов.)*

Трандалєв. Я б вам і не казав... знаю, що від вас будлі-коли получиш... та... здер-
жався...

Мартин. Гроші? За цим діло не стане – я зараз! *(Пішов у бокові двері.)*

Ява II

Трандалєв. (*сам*). Добре діло це повіренничество, ей-богу! Другого такого прибільного не знайдеш. А поки-то я на цей шлях вибрався, то чим не був? Був і писарем в пітейній конторі, був обер-об'їждчиком, був прикащиком по економіях, держав биржу в городі, служив у маклера, – скрізь важко! І роботи до біса, і користі мало, а тільки схибив дерощот, і бігай, шукай місця... Зробився я сам хазяїном: купив машину, одкрив фотографію... Хліб не важкий, і на первих порах копійчина гарна стала перепадать; коли ж і тут біда: усі патрети виходили без очей! Приняв я у компанію лабаранта Плащинського, і як ми не билися – не виходять очі. Усе як слід, а очей нема... Плащинський і очі добре од руки навчився робить, а діло не пішло. Скасував я свою фотографію і взявся за повіренничество – пішло як по маслу. От і тепер: діло Борулі веду протій Красовського, а діло Красовського протів Борулі. їзду на своїх конях по просителях, – і коней годують, і мене годують, і фурмана годують, і платять!.. Наберу діл доволі, приїду в город, піду до столоначальника, до того-таки самого, щ, о й діла послі буде рішати, і він мені напише, що треба, а я тільки підпишу, якщо маю довіренность, а ні, то однесу підписати просителю. Апеляцію треба – так саме: той же, що рішав діло, і апеляцію напише, а коли діло замисловате – вдаришся до секретаря. Мало чим дорожче заплатиш. Нарешті: чи виграв, чи програв, а грошки дай! Живи – не тужи! Все одно що лікар: чивилічив, чи залічив – плати!

Входе Мартин.

Мартин (*дає гроші*). Я вже на вас покладаю всі свої надії.

Трандалєв. Не турбуйтеся – докажемо! Ну, прощайте.

Чоломкаються і цілюються.

Якщо буде нове діло, то дайте звістку, я приїду; а може, и сам заверну. (Пішов.)

Ява III

Мартин, а потім Степан.

Мартин. Діловий чоловік! Нема розумнішої служби, як гражданська! Здається, якби мене опреділив був покійний папінька на гражданську, то вийшов би первий чиновник! Коли ж покійний і не думав про це – все дбав про хазяйство. Пасіка, чумачка голову йому заморочили, а тепер другий світ настав: треба чина, дворянства; а поки-то вилізеши в люде, станеш на дворянську ногу, то багато клопоту! От сина опреділив у земський суд, та ще мало знає, не натерся, а, бог дасть, натреться, тоді повіреного не треба – самі всі іски поведем! Коли б ще дочку пристроїть за благородного чоловіка. Щось Степан мені казав про одного чиновника... Треба з ним побалакати.

Входе Степан.

Степан. Я вже зібрався, папінька, в дорогу.

Мартин. От зараз коні запряжуть, та й з богом!. (*У двері*) Омелько! Запрягай коней, та натачанку підмазати не забудь! Я хотів з тобою ще побалакати про того... як його? От що був у нас з тобою на масниці... А, дай бог пам'ять... чиновник. На гитарі добре грає.

Степан. Націєвський.

Мартин. Еге-ге! Націєвський! Ти, здається, казав, що йому Марися уподобалась?

Степан. Він питав мене, чи багато за нею приданого дасте, то, певно, уподобалась.

Мартин. А він же сам має який чин чи так ще – канцелярист?

Степан. Ні, він уже губернський секретарб.

Мартин. О, чин має немалий!

Степан. Давно веде ісходящу.

Мартин. Ісходящу? А що то за штука та ісходяща?

Степан. Така книга. Через його руки всі бумаги ісходять: він їх і в розносні записує і печата пакети. Без нього ні одна бумага не вийде з ратуші.

Мартин. Виходить, важна птиця.

Степан. Скоро і вступающі йому поручать.

Мартин. Вступающі?!

Степан. Тоді вже всі бумаги і в ратушу, і з ратуші будуть іти через його руки.

Мартин. Яка ж це должность?

Степан. Регістратор.

Мартин. Губерський секретар, ще й регістратор7!.. Якраз для нашої Марисі жених, а за придане нехай не турбується. Скажи, щоб приїздив. Коли хоче, то нехай на наших же конях і приїде, я його і звідціль одвезу в город на своїх. Побалакай з ним... так, знаєш, політичне, і, коли тепер не приїде, то напиши мені, що скаже.

Входе Марися.

Марися. Тату, Степане, ідіть: мати кличуть!

Мартин. Марисю, скільки раз я вже тобі приказував, не кажи так по-мужичи: мамо, тато. А ти все по-своєму... Ти цими словами, мов батогом, по уху мене хльоскаєш.

Марися. Ну, а як же? Я забуваю.

Мартин. Он як Степан каже: папінька, мамінька...

Степан. Або: папаша, мамаша.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.